

Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό
Τόμος 11 (3), 79 - 87
Δημοσιεύτηκε: Δεκέμβριος 2013

Inquiries in Sport & Physical Education
Volume 11 (3), 79 - 87
Released: December 2013

www.pe.uth.gr/emag

ISSN 1790-3041

Η Στάση των Μαθητών του Δημοτικού Σχολείου προς τη Φυσική Αγωγή και οι Διαφορές της Στάσης Αυτής ανάλογα με το Φύλο και την Τάξη

Πάνος Κωνσταντινίδης

Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Frederick, Λευκωσία, Κύπρος

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της στάσης των μαθητών του δημοτικού σχολείου προς τη φυσική αγωγή και οι διαφορές στη στάση αυτή ανάλογα με το φύλο και την τάξη. Το όργανο μέτρησης το οποίο χρησιμοποιήθηκε σχεδιάστηκε από τους Subramaniam και Silverman (2000). Το ερωτηματολόγιο το οποίο εξετάζει την «απόλαυση» (κοινωνικός παράγοντας) και τη «χρησιμότητα» (γνωστικός παράγοντας) του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής, τόσο στους «δασκάλους» όσο και στο «αναλυτικό πρόγραμμα», εξετάστηκε για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων του, με πιλοτική έρευνα, πριν από τη διεξαγωγή της έρευνας αυτής. Με βάση τα δεδομένα, υπολογίστηκαν οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις, ενώ στη συνέχεια έγινε πολυμεταβλητή ανάλυση διακύμανσης (MANOVA) για να διαπιστωθεί αν υπήρχαν σημαντικές διαφορές ανάλογα με το φύλο και την τάξη. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 3140 μαθητές της 4^{ης}, 5^{ης} και 6^{ης} τάξης από 43 δημοτικά σχολεία αστικών περιοχών της Κύπρου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, όσο οι μαθητές ανέβαιναν τάξη, τόσο μειωνόταν ο γνωστικός παράγοντας της στάσης (χρησιμότητα) και οι δύο υπο-παράγοντες της (χρησιμότητα-δάσκαλος και χρησιμότητα-αναλυτικό πρόγραμμα). Τα αποτελέσματα για τα αγόρια και τα κορίτσια δεν έδειξαν σημαντικές διαφορές. Τα αποτελέσματα τη στάσης κυμάνθηκαν σε μέτρια επίπεδα ($M = 80.48/100$) καταδεικνύοντας ότι αυτοί οι μαθητές πιθανό να μην έχουν θετικές στάσεις προς τη φυσική αγωγή.

Λέξεις κλειδιά: *στάση, φυσική αγωγή, δημοτικό σχολείο*

Elementary Students' Attitude towards Physical Education and Differences regarding Gender and Grade Level

Panos Constantinides

Pre-primary Education Department, Frederick University, Nicosia, Cyprus

Abstract

The purpose of this study was to investigate elementary students' attitudes toward physical education and the differences in this attitude, according to the gender and grade level. The study was held using an instrument developed by Subramaniam and Silverman (2000) and was adjusted for the Greek population. The instrument examines two factors: enjoyment (affect) and usefulness (cognition). The teacher and the curriculum are considered to be sub-factors (contextual factors) of enjoyment and usefulness. Three thousands, one hundred and forty students in 4th, 5th, and 6th grade from 43 urban elementary schools participated in the study. The results showed that as grade increased there was a decline in the cognitive component of attitude (perceived usefulness) in its two subcomponents (usefulness-teacher and usefulness-curriculum). Scores for boys and girls were not signifi-

cantly different. Attitude scores were moderate (mean of 80.48 out of 100) indicating that these students may possess less than positive attitudes toward physical education.

Key words: *attitude, physical education, elementary school*

Εισαγωγή

Η στάση ορίζεται ως ο βαθμός στον οποίο αρέσει ή δεν αρέσει κάτι σε κάποιον άνθρωπο (Ajzen & Fishbein, 1980). Η στάση του ανθρώπου σε οποιοδήποτε αντικείμενο μπορεί να έχει θετική ή αρνητική επίδραση. Αυτή η στάση έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει δυναμικά τη συμπεριφορά του ανθρώπου. Η ιδέα, ότι η στάση οδηγεί τη συμπεριφορά, αναφέρεται στη Θεωρία της Αιτιολογημένης Δράσης (Theory of Reasoned Action). Η θεωρία αυτή υποδηλώνει ότι τα προσωπικά πιστεύω του καθενός επηρεάζουν τη στάση του, γεγονός το οποίο κατ' επέκταση καθορίζει τη συμπεριφορά του ανθρώπου (Fishbein & Ajzen, 1975). Η πιο πάνω θεωρία διαφαίνεται στο μάθημα της φυσικής αγωγής, από τη στιγμή που οι μαθητές εισέρχονται στο συγκεκριμένο χώρο με προδιαμορφωμένες στάσεις προς τη φυσική αγωγή. Βέβαια, αυτές οι στάσεις μπορεί να βελτιωθούν με την πάροδο του χρόνου (Ajzen & Fishbein, 1980). Μια θετική εμπειρία σε μια κατάσταση η οποία εκλήφθηκε σαν αρνητική στο παρελθόν, έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη στάση του ανθρώπου σε μια πιο θετική στάση (Zimbardo & Leipre, 1991). Η αλλαγή της στάσης του ανθρώπου είναι σίγουρα μια πρόκληση, αφού επηρεάζεται από τα προσωπικά πιστεύω και διαμορφώνεται σε μικρή ηλικία. Όταν λοιπόν τα προσωπικά πιστεύω επικρατήσουν, τότε η προσπάθεια για αλλαγή της στάσης του ανθρώπου γίνεται ακόμα πιο δύσκολη, αφού διαμορφώνονται τόσο η στάση όσο και η συμπεριφορά (Allport, 1935). Η επαφή και η οποιαδήποτε παρέμβαση στη στάση των παιδιών μικρής ηλικίας, μπορεί να επιτευχθεί μέσω της σχολικής φυσικής αγωγής στην Α' βάρθμια εκπαίδευση και αυτή η αλληλεπίδραση έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει θετικά τη διαμόρφωση της στάσης των νεαρών μαθητών προς τη φυσική αγωγή και κατ' επέκταση προς τη φυσική δραστηριότητα στον ελεύθερο τους χρόνο.

Η γνώση για τη στάση των μαθητών Α' βάρθμιας εκπαίδευσης προς τη φυσική αγωγή είναι περιορισμένη, όμως, σε επίπεδο Β' βάρθμιας εκπαίδευσης, η έρευνα έχει προχωρήσει αρκετά. Η στάση των μαθητών του γυμνασίου και του λυκείου προς τη φυσική αγωγή φαίνεται ότι επηρεάζεται από την ηλικία, την τάξη και το επίπεδο ικανότητας των μαθητών (Dickenson & Sparkes, 1988; Haladyna & Thomas, 1979; Lirgg, 1993; Montalvo & Silverman, 2008; Saunders, 1979; Stewart, Green, & Huelskamp, 1991; Subramaniam & Silverman, 2007; Tannehill & Zakrajsek, 1993; Wersch, Trew & Turner, 1992). Η έρευνα έχει καταδείξει ότι η στάση των μαθητών στη Β' θμια εκπαίδευση γίνεται περισσότερο αρνητική όσο μεγαλώνουν τα παιδιά, ιδιαίτερα στα κορίτσια, όπου η αρνητική στάση είναι πιο εμφανής, αρχίζοντας από το γυμνάσιο και συνεχίζοντας στο λύκειο (Dickenson & Sparkes, 1988; Montalvo & Silverman, 2009; Saunders, 1979; Subramaniam & Silverman, 2007; Wersch et al., 1992). Επιπρόσθετα, το επίπεδο ικανότητας των μαθητών σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα, φαίνεται ότι σχετίζεται με τη στάση τους προς τη φυσική αγωγή (Graham, 1987; Grant, Ballard & Gynn, 1989; Rikard, 1992; Silverman, 1985, 1993, 2009; Silverman, Subramaniam & Woods 1998; Silverman, Tyson & Krampitz, 1993; Silverman, Woods, Subramaniam, 1999; Sweeting & Rink, 1999). Η συμμετοχή των παιδιών σε φυσικές δραστηριότητες μπορεί να επηρεαστεί από τη στάση τους προς τη φυσική αγωγή (Carlson, 1995; Silverman & Subramaniam, 1999). Η στάση διαμορφώνεται από τα προσωπικά πιστεύω του κάθε παιδιού και μπορεί να πάρει καιρό για να διαμορφωθεί. Μερικά ερευνητών στο χώρο της φυσικής αγωγής (Montalvo & Silverman, 2008; Subramaniam & Silverman, 2000, 2002, 2007) υποστηρίζουν ότι η στάση αποτελείται από τον κοινωνικό και το γνωστικό παράγοντα, επειδή «φωτογραφίζουν» τους κύριους παράγοντες οι οποίοι προβλέπουν τις προθέσεις των παιδιών. Η έρευνα αυτή στηρίζεται στη Θεωρία της Αιτιολογημένης Δράσης (Ajzen & Fishbein, 1980, Fishbein, 1967, Fishbein & Ajzen, 1975).

Πρόσφατη έρευνα (Phillips & Silverman, 2011) στις Ηνωμένες Πολιτείες έδειξε ότι η στάση των μαθητών Α' θμιας εκπαίδευσης προς τη φυσική αγωγή, μπορεί να επηρεαστεί από διάφορους παράγοντες, όπως η τάξη και η ηλικία. Παλαιότερες έρευνες έχουν δείξει ότι παράγοντες όπως η συμπεριφορά του δασκάλου και το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος, επηρεάζουν τη στάση των μαθητών θετικά ή αρνητικά (Carlson, 1995; Figley, 1985; Luke & Sinclair, 1991; Sanders & Graham, 1995; Solmon, 2003). Δεν γνωρίζουμε όμως, αν οι παράγοντες αυτοί, επηρεάζουν και τις στάσεις των παιδιών Α' βάρθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο, αφού υπάρχουν πολιτισμικές και άλλες διαφορές, μεταξύ των δύο χωρών. Στην Κύπρο, δεν έχουν αναφερθεί έρευνες οι οποίες να έχουν μελετήσει τη στάση των μαθητών, σε οποιαδήποτε βαθμίδα της εκπαίδευσης. Με δεδομένη την αυξανόμενη τάση στην παιδική παχυσαρκία στα παιδιά της Κύπρου (Identification and prevention of die-

tary- and lifestyle-induced health effects in children and infants [IDEFICS], 2007; Research and Educational Institute of Children's Health, 2007) και το γεγονός ότι ο χρόνος ο οποίος αφιερώνεται στη φυσική αγωγή στα σχολεία συνεχώς μειώνεται (Constantinides, 2008; Mamalakis, Kafatos, Manios, 2000; Manios, Kafatos & Codrington, 1999), η ανάγκη για τη διερεύνηση των στάσεων των μαθητών του δημοτικού σχολείου προς της φυσική αγωγή κρίθηκε περισσότερο από αναγκαία.

Η μελέτη των στάσεων των μαθητών Α' βάρθμιας εκπαίδευσης προς τη φυσική αγωγή επεκτείνει την έρευνα από τη Β' βάρθμια στην Α' βάρθμια εκπαίδευση, όπου οι στάσεις των μαθητών, μπορούν να επηρεάσουν τη συμμετοχή τους στο μάθημα της φυσικής αγωγής και κατ' επέκταση προς τη φυσική δραστηριότητα στον ελεύθερο τους χρόνο. Έχει βρεθεί ότι αν ένας μαθητής έχει θετικές εμπειρίες στο μάθημα της φυσικής αγωγής και έχει διαμορφώσει θετική στάση προς τη φυσική δραστηριότητα, αυτό μπορεί να παρακινήσει το μαθητή να ασχοληθεί με τη φυσική δραστηριότητα και στον ελεύθερο του χρόνο (Solmon & Lee, 1996). Αντίθετα, ο μαθητής εκείνος ο οποίος θα έχει αρνητική στάση προς το μάθημα της φυσικής αγωγής, πιθανότατα θα αποφύγει την ενασχόληση με τη φυσική δραστηριότητα εκτός σχολείου (Carlson, 1995; Ennis, 1996; Portman, 1995; Robinson, 1990).

Στη Κύπρο, όπου διενεργήθηκε η έρευνα αυτή, η συμμετοχή των παιδιών στο μάθημα της φυσικής αγωγής φαίνεται ότι μειώνεται, όσο αυξάνεται η ηλικία (Constantinides, 2008). Οι μαθητές οι οποίοι παρουσιάζουν αρνητικά συναισθήματα προς τη φυσική αγωγή, δύσκολα θα καταπιαστούν με τη φυσική δραστηριότητα μετά το σχολείο (Carlson, 1995; Ennis, 1996; Portman, 1995; Robinson, 1990). Αν οι μαθητές λαμβάνουν μέρος σε δραστηριότητες οι οποίες δεν τους αρέσουν ή δεν αποτελούν μια πρόκληση για συμμετοχή, λογικό είναι ότι δε θα απολαμβάνουν το μάθημα, η συμπεριφορά τους πιθανό να είναι αρνητική ή αποτρεπτική για τη συνέχεια του μαθήματος, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αρνητικά συναισθήματα και κατ' επέκταση αρνητική στάση προς τη φυσική αγωγή (Silverman & Subramaniam, 1999; Solmon, 2003; Subramaniam & Silverman, 2002, 2007). Όλα αυτά, οδηγούν συνήθως στη καθιστική ζωή με τις ανάλογες συνέπειες. Η καθιστική ζωή είναι ένα πρόβλημα της σύγχρονης εποχής το οποίο ταλανίζει σε παγκόσμιο επίπεδο τα παιδιά, συμβάλλοντας στην παιδική παχυσαρκία, την οποία αρκετοί συγγραφείς και ειδικοί στο χώρο, τόλμησαν να αποκαλέσουν επιδημία (Flegal, Carroll, Ogden, & Curtin, 2010; U.S. Department of Health and Human Services, 1996). Η παχυσαρκία συνδέεται με σοβαρά προβλήματα υγείας στα παιδιά και αυξάνει τον κίνδυνο για πρόωρο θάνατο στους ενήλικες (Krebs, 2003). Η σχολική φυσική αγωγή αποτελεί ένα σπουδαίο συστατικό στην ποιότητα ζωής του ανθρώπου, αφού συντελεί στην φυσική, νοητική και συναισθηματική/κοινωνική ανάπτυξη και αποτρέπει ή καθυστερεί την πρόωγη ανάπτυξη σοβαρών προβλημάτων υγείας (Darst & Pangrazi, 2002). Για μια μεγάλη μερίδα μαθητών στα σχολεία αστικών περιοχών, τα μαθήματα φυσικής αγωγής είναι η μόνη «διέξοδος» για φυσική δραστηριότητα. Ο σκοπός λοιπόν της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των στάσεων των μαθητών Α' βάρθμιας εκπαίδευσης προς τη φυσική αγωγή και οι διαφορές της στάσης αυτής, ανάλογα με το φύλο και την τάξη στην οποία φοιτούν οι μαθητές.

Μέθοδος και Διαδικασία

Δείγμα

Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν 3140 μαθητές (N = 1602 κορίτσια και N = 1538 αγόρια) από τη 4^η μέχρι την 6^η τάξη, από 43 αστικά δημοτικά σχολεία της Κύπρου. Η ηλικία των μαθητών κυμάνθηκε μεταξύ 10 και 12 χρόνων. Η επιλογή των σχολείων τα οποία συμμετείχαν στην έρευνα έγινε με αναλογική δειγματοληψία. Αφού δόθηκε η σχετική άδεια από το υπουργείο παιδείας, ενημερώθηκε η διεύθυνση του κάθε σχολείου, το οποίο είχε επιλεγεί για να συμμετάσχει στην έρευνα, για το σκοπό και τη διαδικασία της έρευνας. Στη συνέχεια στάλθηκαν ενημερωτικές επιστολές στους γονείς των παιδιών, τα οποία θα αποτελούσαν το δείγμα της έρευνας, για να δώσουν την συγκατάθεση τους για την συμμετοχή των παιδιών τους στην έρευνα. Με τη λήψη της συγκατάθεσης από τους γονείς των παιδιών, ορίστηκε συγκεκριμένη ημερομηνία, σε συνεργασία με τη διεύθυνση του κάθε σχολείου, έτσι ώστε να μην επηρεαστεί η κανονική λειτουργία και το πρόγραμμα των μαθημάτων. Διευκρινίστηκε σε όλους τους εμπλεκόμενους και ιδιαίτερα στους γονείς και στα παιδιά, ότι θα μπορούσαν να αποσύρουν τη συμμετοχή τους ανά πάσα στιγμή. Επίσης τονίστηκε ότι τα ερωτηματολόγια θα παρέμεναν ανώνυμα και σε κανένα σημείο της έρευνας δεν θα αποκαλυπτόταν η ταυτότητα του δείγματος ή του εμπλεκόμενου σχολείου.

Όργανο Μέτρησης

Το όργανο μέτρησης το οποίο χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα αυτή σχεδιάστηκε από τους Subramaniam και Silverman, (2000). Αφού η έρευνα διενεργήθηκε στη Κύπρο, το όργανο μέτρησης μεταφράστηκε στα ελληνικά από τρεις ξεχωριστούς μεταφραστές, για να είναι βέβαιο ότι η μετάφραση για τις 20 ερωτήσεις από τις οποίες αποτελείται ήταν ακριβής, χωρίς να αλλάζει το νόημα των ερωτήσεων. Το ελληνικό ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε πάλι στα Αγγλικά, για να διαπιστωθεί αν όλες οι ερωτήσεις ήταν σωστά μεταφρασμένες.

Το όργανο μέτρησης εξετάζει δύο μεταβλητές της στάσης: απόλαυση (κοινωνικός παράγοντας) και χρησιμότητα (γνωστικός παράγοντας). Ο δάσκαλος και το αναλυτικό πρόγραμμα είναι υπο-μεταβλητές (contextual factors) της απόλαυσης και της χρησιμότητας. Οι μαθητές απαντούσαν σε μια 5-βάθμια κλίμακα Likert, η οποία έδινε τη δυνατότητα στο μαθητή να επιλέξει από το 1 (διαφωνώ κάθιστα) μέχρι το 5 (συμφωνώ απόλυτα) σε κάθε ένα από τα 20 ερωτήματα, ανάλογα βέβαια με τα προσωπικά συναισθήματα του καθενός. Πέρα από το ερωτηματολόγιο, ετοιμάστηκε έντυπο για δημογραφικές πληροφορίες, όσο αφορά το φύλο και τη τάξη των μαθητών. Το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκε επανειλημμένα σε πρόσφατες έρευνες στο εξωτερικό, οι οποίες μελέτησαν τις στάσεις των μαθητών σε διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης (Montalvo & Silverman, 2008; Phillips & Silverman, 2011; Subramaniam & Silverman, 2000, 2002, 2007).

Εγκυρότητα/αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Για να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των αποτελεσμάτων του οργάνου μέτρησης, για τα παιδιά του δημοτικού σχολείου, διενεργήθηκαν δύο πιλοτικές έρευνες με 284 μαθητές αρχικά και αργότερα με 479 μαθητές. Διενεργήθηκε δηλαδή επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση, για τα δύο πιο πάνω μέρη του δείγματος και για το δείγμα ολόκληρο, για να διαφανεί αν τα δεδομένα ταιριάζουν στο θεωρητικό μοντέλο και τα αποτελέσματα έχουν δομική εγκυρότητα. Επίσης υπολογίστηκε το Gutman-Cronbach alpha για την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων των δύο πιλοτικών ερευνών.

Οι Gutman-Cronbach alpha συντελεστές αξιοπιστίας για τις υπό μελέτη μεταβλητές για την εξέταση της στάσης των μαθητών του δημοτικού προς τη φυσική αγωγή στην παρούσα έρευνα ήταν 0.87 για την απόλαυση και 0.86 για τη χρησιμότητα. Οι τιμές για το μέσο τετραγωνικό υπόλοιπο (RMSR), το προσαρμοσμένο μέσο τετραγωνικό σφάλμα (RMSEA), το δείκτη καλής προσαρμογής (GFI) και τον προσαρμοσμένο δείκτη καλής προσαρμογής (AGFI) για όλους τους μαθητές ήταν 0.06, 0.08, 0.85 και 0.82 αντίστοιχα. Αυτές οι τιμές έδειξαν ότι τα αποτελέσματα που δίνει το μεταφρασμένο ερωτηματολόγιο για τη στάση των μαθητών του δημοτικού προς τη φυσική αγωγή είχαν δομημένη εγκυρότητα και ήταν κατάλληλο για να χρησιμοποιηθεί για τους μαθητές του δημοτικού στη Κύπρο.

Διαδικασία

Αφού δόθηκε η σχετική άδεια από το υπουργείο παιδείας, και μετά από έγκριση των διευθυντών και των γονιών των μαθητών, τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στους μαθητές. Προηγήθηκε ενημέρωση τόσο του υπουργείου παιδείας όσο και των διευθυντών των σχολείων και των γονιών των παιδιών και λύθηκαν απορίες σχετικά με το σκοπό της έρευνας και τη διαδικασία.

Ο κάθε μαθητής συμπλήρωσε το έντυπο με τις δημογραφικές πληροφορίες και το ερωτηματολόγιο στη τάξη. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε 20 ερωτήσεις και χρειάστηκε περίπου 15 λεπτά για να συμπληρωθεί. Είχε γίνει προτροπή στους μαθητές να φέρουν στο μυαλό τις εμπειρίες από το μάθημα της φυσικής αγωγής από όλα τα μαθητικά τους χρόνια. Ο ερευνητής ήταν παρών κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, έτσι ώστε να είναι σε θέση να δώσει στους μαθητές οποιαδήποτε διευκρίνιση ή επεξήγηση, αν τυχόν χρειαζόταν.

Στατιστική Ανάλυση

Υπολογίστηκαν οι μέσοι όροι και βρέθηκαν οι τυπικές αποκλίσεις των αποτελεσμάτων για όλες τις υπο-μεταβλητές (π.χ. απόλαυση-δάσκαλος, απόλαυση-αναλυτικό πρόγραμμα, χρησιμότητα-δάσκαλος, χρησιμότητα-αναλυτικό πρόγραμμα) και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε πολυμεταβλητή ανάλυση διακύμανσης (MANOVA) για να φανεί κατά πόσο υπήρχαν σημαντικές διαφορές, ανάλογα με το φύλο και τη τάξη, μεταβλητές για τις οποίες προηγούμενες έρευνες (Montalvo & Silverman, 2008; Silverman & Subramaniam, 2002; Subramaniam & Silverman, 2007) αναφέρουν ότι συμβάλλουν στη μείωση της στάσης των μαθητών προς τη φυσική αγωγή. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε βηματική διαχωριστική ανάλυση για να διερευνηθεί η σύγκριση μεταξύ του φύλου και της τάξης. Ακολούθως, πραγματοποιήθηκε μεταβλητή ανάλυση διακύμανσης (ANOVA) με Student Newman-Keuls test για τη πρώτη μεταβλητή και ANCOVA με Student Newman-Keuls test, για μεταβλητές οι οποίες μπήκαν στη βηματική διαχωριστική ανάλυση.

Αποτελέσματα

Από τα αποτελέσματα για τις υπο-μεταβλητές (απόλαυση-δάσκαλος, απόλαυση-αναλυτικό πρόγραμμα, χρησιμότητα-δάσκαλος, χρησιμότητα-αναλυτικό πρόγραμμα, Πίνακες 1-4) φάνηκε ότι τα αγόρια και τα κορίτσια είχαν παρόμοια αποτελέσματα σε όλες τις τάξεις (4^η, 5^η και 6^η τάξη). Τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια είχαν ψηλότερα αποτελέσματα στη 4^η τάξη και στις τέσσερις υπο-μεταβλητές

Πίνακας 1. Περιγραφική στατιστική ανάλογα με την τάξη και το φύλο για την υπο-μεταβλητή «Απόλαυση-Δάσκαλος»

	Κορίτσια			Αγόρια			Όλοι		
	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>
4 ^η Τάξη	483	20.61	4.36	485	20.28	4.42	968	20.45	4.39
5 ^η Τάξη	573	20.24	4.48	498	19.55	4.99	1071	19.92	4.73
6 ^η Τάξη	546	19.17	4.60	555	19.45	4.65	1101	19.31	4.63
Όλοι	1602	19.98	4.52	1538	19.75	4.70	3140	19.87	4.61

Πίνακας 2. Περιγραφική στατιστική ανάλογα με την τάξη και το φύλο για την υπο-μεταβλητή «Απόλαυση-Αναλυτικό Πρόγραμμα»

	Κορίτσια			Αγόρια			Όλοι		
	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>
4 ^η Τάξη	483	21.30	3.71	485	21.15	3.92	968	21.23	3.82
5 ^η Τάξη	573	20.98	3.69	498	20.23	4.47	1071	20.63	4.09
6 ^η Τάξη	546	20.04	4.13	555	20.17	4.27	1101	20.11	4.20
Όλοι	1602	20.75	3.89	1538	20.50	4.25	3140	20.63	4.07

Πίνακας 3. Περιγραφική στατιστική ανάλογα με την τάξη και το φύλο για την υπο-μεταβλητή «Χρησιμότητα-Δάσκαλος»

	Κορίτσια			Αγόρια			Όλοι		
	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>
4 ^η Τάξη	483	20.54	4.10	485	20.20	4.23	968	20.37	4.17
5 ^η Τάξη	573	20.00	4.11	498	19.45	4.79	1071	19.75	4.45
6 ^η Τάξη	546	18.84	4.50	555	19.22	4.38	1101	19.03	4.44
Όλοι	1602	19.76	4.30	1538	19.61	4.49	3140	19.69	4.39

Πίνακας 4. Περιγραφική στατιστική ανάλυση με την τάξη και το φύλο για την υπο-μεταβλητή «Χρησιμότητα-Αναλυτικό Πρόγραμμα»

	Κορίτσια			Αγόρια			Όλοι		
	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>
4 ^η Τάξη	483	21.04	4.15	485	20.71	4.51	968	20.88	4.33
5 ^η Τάξη	573	20.72	4.26	498	20.13	4.88	1071	20.44	4.57
6 ^η Τάξη	546	19.47	4.58	555	19.74	4.79	1101	19.61	4.68
Όλοι	1602	20.39	4.39	1538	20.17	4.75	3140	20.28	4.57

Τα αποτελέσματα τους μειώθηκαν από τη 4^η μέχρι τη 5^η τάξη και από τη 5^η μέχρι την 6^η τάξη. Για παράδειγμα, ο μέσος όρος των αγοριών για τη υπο-μεταβλητή χρησιμότητα-δάσκαλος (Πίνακας 3) ήταν 20.54 για τα κορίτσια και 20.20 για τα αγόρια στην 4^η τάξη. Τα αποτελέσματα αυτά μειώθηκαν στην 5^η τάξη ($M_{\text{κορίτσια}} = 20.00$, $M_{\text{αγόρια}} = 19.45$) και μειώθηκαν ακόμα περισσότερο στην 6^η τάξη ($M_{\text{κορίτσια}} = 18.84$, $M_{\text{αγόρια}} = 19.22$).

Η πολυμεταβλητή ανάλυση διακύμανσης (MANOVA) έδειξε ότι υπήρχε σημαντική επίδραση της τάξης στην οποία φοιτούσαν οι μαθητές (Wilk's Lambda = 0.981, $F_{(8, 6263)} = 7.52$, $p < 0.0001$). Ακολούθησε διαχωριστική βηματική ανάλυση στους μέσους όρους αλληλεπίδρασης. Η υπο-μεταβλητή απόλαυση-δάσκαλος (Πίνακας 1) ήταν η πρώτη που μπήκε στην εξίσωση (Wilk's Lambda = 0.985, $F_{(2, 3137)} = 24.33$, $p < 0.0001$) και ακολούθησε η χρησιμότητα-αναλυτικό πρόγραμμα (Wilk's Lambda = 0.982, $F_{(4, 6272)} = 13.94$, $p < 0.0001$). Στη συνέχεια της ανάλυσης πραγματοποιήθηκε μεταβλητή ανάλυση διακύμανσης (ANOVA) με Student Newman-Keuls, για την υπο-μεταβλητή χρησιμότητα-δάσκαλος (Πίνακας 3) και έδειξε ότι τόσο τα κορίτσια όσο και τα αγόρια είχαν ψηλότερα αποτελέσματα στη 4^η τάξη, αλλά τα αποτελέσματα αυτά μειώθηκαν στην 5^η και την 6^η τάξη. Για την υπο-μεταβλητή χρησιμότητα-αναλυτικό πρόγραμμα (Πίνακας 4) βρέθηκαν παρόμοια αποτελέσματα.

Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής διευρύνουν τη γνώση μας για τις στάσεις των μαθητών προς τη φυσική αγωγή και ιδιαίτερα για τις στάσεις των μαθητών του δημοτικού στη Κύπρο, προς τη φυσική αγωγή. Η πιλοτική έρευνα έδειξε ότι τα αποτελέσματα από το όργανο μέτρησης των Subramaniam και Silverman (2000) ήταν έγκυρα και αξιόπιστα για τους μαθητές του δημοτικού σχολείου στη Κύπρο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η στάση των μαθητών των δημοτικών σχολείων αστικών περιοχών της Κύπρου προς τη φυσική αγωγή ήταν μέτρια, ανεξάρτητα από το φύλο. Οι μαθητές της 6^{ης} τάξης είχαν χαμηλότερα αποτελέσματα από τους μαθητές της 5^{ης} τάξης και οι μαθητές της 5^{ης} τάξης είχαν χαμηλότερα αποτελέσματα από εκείνους της 4^{ης} τάξης, για όλες τις υπο-μεταβλητές (Πίνακες 2-5).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι η αρνητική στάση των μαθητών προς τη φυσική αγωγή πιθανό να αρχίζει πριν από την είσοδο των μαθητών στο γυμνάσιο. Βέβαια, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η έρευνα έγινε στη Κύπρο και πιθανές πολιτισμικές και άλλες διαφορές να υπάρχουν οι οποίες να διαφοροποιούν τα αποτελέσματα, σε σχέση με τα αποτελέσματα ερευνών άλλων χωρών. Σειρά ερευνών έδειξε ότι η στάση των μαθητών προς τη φυσική αγωγή γίνεται περισσότερο αρνητική, όσο ανεβαίνουν τάξη (Butcher & Hall, 1983; Haladyna & Thomas, 1979; Montalvo & Silverman, 2008; Sallis, Prochaska & Taylor, 2000; Subramaniam & Silverman, 2007), στοιχείο με το οποίο συμφωνούν τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας. Επιπλέον, μεγάλες έρευνες (Constantinides, 2010, Montalvo & Silverman, 2008) έδειξαν ότι η τάση για τις αρνητικές στάσεις των μαθητών του γυμνασίου, προς τη φυσική αγωγή, συνεχίζει και στο λύκειο.

Η παρούσα έρευνα έδειξε ότι υπήρχε μείωση στη γνωστική παράμετρο της στάσης (χρησιμότητα). Και οι δύο υπο-μεταβλητές (χρησιμότητα-δάσκαλος και χρησιμότητα-αναλυτικό πρόγραμμα) μειώθηκαν, όσο ανέβαινε η τάξη. Τα αποτελέσματα για τα αγόρια και τα κορίτσια ήταν παρόμοια, δείχνοντας ότι το φύλο δεν είναι ο πιο καθοριστικός παράγοντας για την αρνητική τους στάση. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας ήταν παρόμοια με

τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών (Carlson, 1995; Figley, 1985), οι οποίες αναφέρουν ότι, όταν η ύλη του αναλυτικού προγράμματος επαναλαμβάνεται στην τάξη από το δάσκαλο χωρίς σημαντικές αλλαγές, σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών, μπορεί να δημιουργήσει αρνητικές στάσεις προς το μάθημα της φυσικής αγωγής. Πιθανότατα, οι μαθητές σε αυτή την έρευνα να μη θεωρούν την ύλη του αναλυτικού προγράμματος της φυσικής αγωγής, στη σημερινή της μορφή, σαν κάτι χρήσιμο γι αυτούς. Με το σκεπτικό αυτό, ίσως δε δίνεται από τους μαθητές και η απαραίτητη σημασία στο μάθημα. Οι Tannehill and Zakrajsek (1993) βρήκαν ότι η απόλαυση του μαθήματος ήταν ο πιο σημαντικός παράγοντας για τη διαμόρφωση θετικών στάσεων προς τη φυσική αγωγή. Άλλη έρευνα (McKenzie, 2003) έδειξε ότι η απόλαυση του μαθήματος είναι απαραίτητη για τη συνεχή ενασχόληση με τη φυσική δραστηριότητα στο παρόν στάδιο αλλά και μελλοντικά, γι αυτό, το μάθημα της φυσικής αγωγής θα πρέπει να είναι απολαυστικό για τους μαθητές. Με παρόμοιο τρόπο, τα παιδιά στην Κύπρο ίσως να μην απολαμβάνουν το μάθημα, αφού αναγκάζονται να επαναλαμβάνουν τις ίδιες δραστηριότητες στις διάφορες τάξεις του δημοτικού σχολείου. Σε συνδυασμό λοιπόν με την αλλαγή στα ενδιαφέροντα τους, όσο μεγαλώνουν και ωριμάζουν, πιθανόν να επηρεάζει τη θέληση τους για συμμετοχή στο μάθημα και περαιτέρω, τη στάση τους προς τη φυσική αγωγή και τη φυσική δραστηριότητα.

Επιπρόσθετα, ο ρόλος του δασκάλου στο μάθημα, δεν εκτιμήθηκε ανάλογα από τους μαθητές. Τα αποτελέσματα αυτά είναι παρόμοια με τα αποτελέσματα άλλων ερευνών (Carlson, 1995; Figley, 1985; Sanders & Graham, 1995; Solmon & Carter, 1995), οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι μαθητές οι οποίοι έχουν θετικές εμπειρίες με τους δασκάλους, έχουν ταυτόχρονα και θετική στάση προς τη φυσική αγωγή, ενώ οι μαθητές με αρνητικές εμπειρίες από τους δασκάλους, αναπτύσσουν παράλληλα μια μάλλον αρνητική στάση προς το μάθημα. Επιπλέον, η στάση των μαθητών προς την ύλη του μαθήματος φάνηκε ότι επηρεάζεται από το αναλυτικό πρόγραμμα, γεγονός τα οποίο υποστηρίζεται από προηγούμενες έρευνες (Carlson, 1995; Figley, 1985; Sanders & Graham, 1995).

Η έρευνα της στάσης των μαθητών του δημοτικού σχολείου προς τη φυσική αγωγή, διευρύνει τις γνώσεις μας για την εικόνα που έχει το μάθημα της φυσικής αγωγής μέσα από τα μάτια των παιδιών, όπως επίσης και για το πώς νιώθουν γι αυτό το μάθημα και τι στάση τηρούν απέναντι του. Παράλληλα, τονίζει την ανάγκη για σημαντικές αλλαγές στο μάθημα, έτσι ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των παιδιών. Οι πληροφορίες που υπήρχαν μέχρι τώρα αφορούσαν κυρίως έρευνες από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Montalvo & Silverman, 2008). Η έρευνα αυτή επεκτείνει τη γνώση μας για τη στάση των μαθητών προς τη φυσική αγωγή και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και δίνει το έναυσμα για περαιτέρω έρευνα στο θέμα αυτό. Η αρνητική στάση των μαθητών όταν φτάνουν στην 6^η τάξη του δημοτικού, δείχνει ότι τα αναλυτικά προγράμματα και η δομή του μαθήματος στο δημοτικό, θα πρέπει να επανεξεταστούν για να γίνουν οι ανάλογες αλλαγές και τροποποιήσεις, έτσι ώστε το μάθημα της φυσικής αγωγής να είναι ελκυστικό για τα παιδιά, προκλητικό για νέες κατακτήσεις και να δημιουργεί τις στάσεις εκείνες, οι οποίες θα ωθήσουν περισσότερα παιδιά να ασχοληθούν με τη φυσική δραστηριότητα και στον ελεύθερο τους χρόνο. Μια παρεμβατική έρευνα (Christodoulos, Doua, Polykratis & Tokmakidis, 2006) σε μαθητές του δημοτικού σχολείου, έδειξε ότι η αλλαγή στα προγράμματα φυσικής αγωγής, μπορεί να επηρεάσει θετικά τη στάση των μαθητών προς το μάθημα της φυσικής αγωγής. Ίσως, με την εφαρμογή των νέων αναλυτικών προγραμμάτων στο μάθημα της φυσικής αγωγής στη Κύπρο, να δημιουργηθούν εκείνες οι προϋποθέσεις για να ευδοκιμήσουν θετικότερες στάσεις προς το μάθημα της φυσικής αγωγής.

Σημασία για τη Φυσική Αγωγή

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συνηγορούν στην άποψη ότι η αρνητική στάση των μαθητών προς τη φυσική αγωγή ξεκινά από το δημοτικό σχολείο. Θα πρέπει λοιπόν να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η εικόνα της φυσικής αγωγής μέσα από τα μάτια των μαθητών και τα συναισθήματα τους γύρω από το μάθημα, έτσι ώστε να γίνονται έγκαιρα οι ανάλογες παρεμβάσεις, με στόχο τη δημιουργία θετικών στάσεων προς τη φυσική αγωγή μέσα από δραστηριότητες κατάλληλα σχεδιασμένες για την ηλικία, το επίπεδο των παιδιών, αλλά και τα ενδιαφέροντα τους.

Σημασία για την Ποιότητα Ζωής

Η δημιουργία θετικών στάσεων προς τη φυσική αγωγή από την παιδική ηλικία, ωθεί τα παιδιά να ασχολούνται συστηματικά με τη φυσική δραστηριότητα στον ελεύθερο τους χρόνο και μεγαλώνοντας να απολαμβάνουν όλα τα θετικά επακόλουθα από την άσκηση. Αυτό με τη σειρά του συμβάλλει στη καλύτερη ποιότητα ζωής και την προαγωγή της δημόσιας υγείας.

Βιβλιογραφία

- Azjen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Butcher, J. & Hall, M.A. (1983). Adolescent girls' participation in physical activity (ERIC Document Reproduction Service No. ED 231777).
- Carlson, T.B. (1995). We hate gym: Student alienation from physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 14, 467-477.
- Christodoulos, A.D, Douda, H.T., Polykratis, M. & Tokmakidis, S.P. (2006). Attitudes towards exercise and physical activity behaviors in Greek schoolchildren after a year long health education intervention. *British Journal of Sport Medicine*, 40, 367-371.
- Constantinides, P. (2008). Elementary students' attitudes toward physical education. *Proceedings of the 16th International Congress of Physical Education & Sport, Komotini, Greece*.
- Constantinides, P. (2010). High school students' attitude toward physical education. *Hellenic Journal of Physical Education & Sport*, 30, 232-245.
- Darst, P.W. & Pangrazi, R.P. (2002). *Dynamic physical education for secondary school students* (4th Ed.) Benjamin Cummings.
- Ennis, C.D. (1996). Students' experiences in sport-based physical education: (More than) apologies are necessary. *Quest*, 48, 453-456.
- European Childhood Obesity Group (ECOG) Project (1999). The European collaborative study on the prevalence of obesity in children. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 70, 1665-1685.
- Figley, G.E (1985). Determinants of attitudes toward physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 4, 229-240.
- Fishbein, M.A. (1967). A consideration of beliefs and their role in attitude measurement. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement*. New York: Wiley.
- Fishbein, M. & Azjen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Haladyna, T. & Thomas, G. (1979). The attitudes of elementary school children toward school and subject matters. *Journal of Experimental Education*, 48, 18-23.
- Identification and prevention of dietary- and lifestyle-induced health effects in Children and infants- (IDEFICS) (2007). Research and Education Institute of Child Health in Cyprus. The study is available at: <http://www.ideficsstudy.eu/Idefics/webcontent?cmd=innerDoc&path=236&back=true>
- Institute of Child Health (2007). *Paediatric nutrition and health prediction*. The report is available at: http://www.ucl.ac.uk/ich/research-ich/research-and_development/research_review/research_review_archive/ResearchReview07.pdf
- Luke, M.D., & Sinclair, G.D. (1991). Gender differences in adolescents' attitudes toward school physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 11, 31-46.
- Manios Y., Kafatos A. & Codrington C. (1999). Gender differences in physical activity and physical fitness in young children in Crete. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 39, 24-30.
- Mamalakis G., Kafatos A. & Manios Y. (2000). Obesity indices in a cohort of primary school children in Crete: a six year prospective study. *International Journal of Obesity and Related Metabolic Disorders*, 24, 765-771.
- Montalvo, R. & Silverman, S. (2008). *Urban high school students' attitudes toward physical education*. Proceedings of the American Educational Research Association 2008 Annual Conference, New York.
- Phillips, S. & Silverman, S. (2011). *Upper elementary school students' attitudes and perceptions toward physical education*. Paper presented at the Annual American Educational Research Association in 2011.

- Portman, P.A. (1995). Who is having fun in physical education classes? Experiences of sixth grade students in elementary and middle schools. *Journal of Teaching in Physical Education*, 14, 445-453.
- Robinson, D.W. (1990). An attributional analysis of student demoralization in physical education settings. *Quest*, 42, 27-39.
- Sanders, S. & Graham, G. (1995). Kindergarten children's initial experiences in physical education: the relentless persistence of play clashes with the zone of acceptable responses. *Journal of Teaching in Physical Education*, 14, 372-383.
- Sallis, J.F., Prochaska, J.J. & Taylor, W.C. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 32, 963-975.
- Silverman, S. & Subramaniam, P.R. (1999). Student attitude toward physical education and physical activity: A review of measurement and issues and outcomes. *Journal of Teaching in Physical Education*, 19, 97-125.
- Solmon, M.A. (2003). Students' issues in physical education classes (2nd ed.): Attitude, cognition, and motivation. In S. Silverman & C. Ennis (Eds.), *Student learning in physical education-applying research to enhance instruction*. (pp. 147-163). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Solmon, M.A. & Carter, J.A. (1995). Kindergarten and first grade students' perceptions of physical education in one teacher's class. *Elementary School Journal*, 95, 355-365.
- Subramaniam, P.R. & Silverman, S. (2000). Validation of scores from an instrument assessing student attitude toward physical education. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 4, 29-43.
- Subramaniam, P.R. & Silverman, S. (2002). Using complimentary data: An investigation of student attitude in physical education. *Journal of Sport Pedagogy*, 8, 74-91.
- Subramaniam, P.R. & Silverman, S. (2007). Middle school students' attitude toward physical education. *Teaching and Teacher Education*, 23, 211-221.
- Wersh, A.V., Trew, K. & Turner, I. (1992). Post-primary school pupils' interest in physical education: Age and gender differences. *British Journal of Educational Psychology*, 62, 56-72.
- Shropshire, J., Carroll, B. & Yim, S. (1997). Primary School Children's Attitudes to Physical Education: Gender Differences. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 2, 23-38.

Υπεύθυνος εκδόσης: Ελληνική Ακαδημία Φυσικής Αγωγής, Υπεύθυνος συντακτικής επιτροπής: Πάννης Θεοδοράκης, Επιμελητής εκδόσης: Αθανάσιος Τζιμαροβάκης, Αντόνης Χατζηγεωργιάδης Βάσω Ζήση Βασίλης Γεροδήμος Πάννης Θεοδοράκης, Ευάγγελος Αλιμπανίδης, Θεόδωρος Τσιόκκος, Θωμάς Κορράσης, Κων/να Δίπλα Διαχειριστή-επιμέλεια-στο-ιχθυόθωκο: Στέφανος Πέτρος, Βασίλης Μπούγγας